

УДК 342.7

DOI 10.32782/2663-5666.2025.1.5

ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Вступ. Право на «легку» та «гідну» смерть відомо з глибокої давнини, але вже з часів середньовіччя в Європі засуджувалося. Еволюція зазначеного права за своєю спрямованістю практично протилежна еволюції права на життя, якому вдалося пройти довгий шлях до абсолютного визнання та безумовного закріплення у всіх правових системах. Якщо право на життя проголошено у міжнародних актах та конституціях різних держав, то право на «легку» та «гідну» смерть згодом втратило визнання та закріплення.

Основними формами реалізації права на смерть є «самогубство» та «евтаназія». Залежно від ступеня правової регламентації ці форми поділяються на правові та неправові.

На наш погляд, логічно розширити поле цієї сфери і виділити основні форми відходу з життя, що за своєю спрямованістю ширше форм реалізації права на смерть. Фактично право на смерть є відокремленим суб'єктивним та невід'ємним правом людини. Саме до даних форм відходу із життя слід віднести евтаназію.

Сьогодні в Україні та абсолютній більшості країн світу закон виключає можливість відходу з життя за допомогою інших осіб, тобто не існує нормативного закріплення процедури евтаназії.

Метою статті є системна оцінка відношення до евтаназії в суспільстві та правове вирішення цієї проблеми в світі і накреслення перспектив її вирішення в Україні за наявності спірних положень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання евтаназії займалися такі науковці, як С.Б. Булеца, Я.О. Триньова, К.О. Басовська, С.Б. Цебенко, Ю.Б. Хім'як, О.В. Єднак, О.А. Мірошниченко, А.О. Янчук, М.М. Малеїна, А. В. Ріффель, Н.Є. Блажівська, М.В. Менджул, Ю.І. Фетько, В.І. Пішта, І.Е. Ревуцька, В.В. Заборовський, К. Хоуг, Г. Пуппінк та інші. Однак у наявних натеper дослідженнях відсутній комплексний аналіз, часто вчені досліджують проблему однобічно. Але така ситу-

ація не знімає з порядку денного актуальності ідей і положень, які лежать в основі немайнового права фізичної особи – права на життя чи право на вихід з нього.

Виклад основного матеріалу. Право людини на життя є фундаментальним правом серед особистих немайнових прав. Воно декларується ст. 27 Конституції України. Крім того стаття 3 Конституції України закріплює положення, згідно з яким людина, її життя та здоров'я, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Скасування та обмеження цих прав не допускається, за винятком випадків, що можуть тимчасово встановлюватися в умовах військового та надзвичайного стану [9].

Виходячи з права на життя існує право фізичної особи розпоряджатися своїм життям, що розуміється як можливість піддавати його значному ризику і вирішувати питання про припинення життя [16]. Останнє, як правило, називають евтаназією.

Евтаназія – це умисні дії чи бездіяльність медичних працівників (або інших осіб), які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта (або «заяви на випадок смерті») або ж усного клопотання, якщо фізичний стан унеможливорює письмову форму клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть [4, с.200]. Вперше термін евтаназія використав Ф. Бекон, досліджуючи це питання у праці «Про гідність та примноження наук» у 1605 р. Англійський вчений вважав, що обов'язок лікаря полягає не лише у відновленні здоров'я пацієнта, а й у тому, щоб полегшувати його страждання, сприяти легкому відходу з життя. Але, на жаль, історія показала, що людство не завжди застосовувало «легку смерть»

(саме так перекладається слово «евтаназія» з давньогрецької мови) саме для блага людини. В Стародавній Греції, в Спарті, слабких та хворих немовлят позбавляли життя способами, які можна було б назвати «евтаназією». За часи первіснообщинного ладу у багатьох племенах позбавлялись людей похилого віку, які ставали тягарем. В новітній історії є страшний досвід зловживання евтаназією – це нацистська Німеччина з її сумнозвісною програмою «Акція Т4».

В даний час виділяють різні види евтаназії. Найпоширенішою є класифікація залежно від характеру дій, спрямованих на здійснення евтаназії. Відповідно до цього критерію її поділяють на активну («метод наповненого шприца» – здійснення певних дій, введення лікарських засобів, які пришвидшують настання смерті важкохворого пацієнта згідно з його проханням,) та пасивну («метод відкладеного шприца» – процедура незастосування засобів та невиконання медичних маніпуляцій, які підтримували б певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання). Виокремлюють також і «автоевтаназію» – добровільне припинення пацієнта свого життя з метою припинення власних страждань [19, с.160].

Слід також сказати, що виділяють добровільну та недобровільну евтаназію. Добровільна евтаназія здійснюється на прохання хворого. Особа може заздалегідь у належній формі висловити бажання чи попросити про це безпосередньо лікарів. Недобровільна евтаназія здійснюється на прохання родичів чи опікунів особи, яка перебуває у несвідомому стані або іншим чином за станом здоров'я позбавленого можливості висловити свою волю.

В ХХ столітті саме пасивна евтаназія була знайома більшості країн світу. Соціологічні дослідження 1998 року, що були опубліковані в Міжнародному медичному журналі, показали, що 40 % смертей тяжкохворих припадає на факти застосування пасивної евтаназії. Смерть пацієнтів відбувалась за попередньою домовленістю з медиками або внаслідок офіційної відмови в лікуванні, а також за допомогою ліків, що прискорювали летальний кінець [2]. Активна ієвтаназія торувала шлях в суспільстві іншим чином. Ще Кримінальним кодексом Радянської Росії 1922 р. дозволялось застосування активної евтаназії з ціллю умертвіння хворого зі співчуття. Але через деякий час таке право було скасовано.

У 1967 році адвокат Л.Катнер, спільно з Американським товариством евтаназії, вперше у світі розробив форму документа (living will) – офіційну відмову людей від штучного підтримання життя у випадку невиліковної хвороби. А в 1977 році в Каліфорнії було ухвалено перший в світі закон «Про право людини на смерть», згідно з яким було дозволено здійснення пасивної евтаназії. Але нікуди не поділась ідея активної евтаназії. Патологоанатом Джек Кеворкян із США, якому дали прізвисько «Лікар смерть», у 1989 р. побудував свій власний пристрій – машину самогубства, Mercitron (від англ. mercy – милосердя), за допомогою якої невиліковно хворі та страждаючі пацієнти могли самі скінчити життя самогубством. Пристрій дозволяв подачу медичних препаратів у кров, які зупиняли серце і таким чином припиняли страждання хворого. 4 червня 1990 р. перший пацієнт, хворий на хворобу Альцгеймера, покінчив життя за допомогою пристрою лікаря Кеворкяна. У 1991 р. штат Мічиган відібрав у Кеворкяна ліцензію на право медичної практики і заборонив працювати лікарем. Незважаючи на заборону, «Лікар смерть» продовжував допомагати тяжко хворим пацієнтам скінчити життя, вже не як лікар, а як приватна особа. За свою діяльність проти нього декілька разів порушували кримінальні справи, але щоразу його виправдовували. 23 листопада 1998 р. у прямому ефірі телебачення Кеворкян запропонував відеоплівку від 17 вересня того ж року, яка демонструвала добровільне скінчення життя одним з тяжко хворих пацієнтів. На плівці Кеворкян сам зробив ін'єкцію смертельних препаратів хворому, який сам вже був нездатний це зробити і підтвердив своє бажання вмерти. Відеозапис і дії Кеворкяна були розцінені як навмисне вбивство і проти нього була порушена чергова кримінальна справа. Цього разу звинувачення проти лікаря Кеворкяна були досить серйозними, оскільки у прямому ефірі телебачення він документально підтвердив, що сам скоротив життя тяжко хворому пацієнтові. Суд визнав його винним у навмисному вбивстві і засудив до 25 років ув'язнення. Після декількох невдалих апеляцій він відбув 8 років ув'язнення, перед тим як губернатор штату Мічиган помилував його в зв'язку із поганим станом здоров'я та похилим віком та звільнив з тюрми 1 червня 2007 р. Умовами звільнення була заборона допомагати у самогубствах і Кеворкян більше не допомагав хворим [14, с. 8].

Історично перша спроба легалізації евтаназії відбулась в Австралії, коли у 1996 р. було

прийнято відповідний закон. Проте ця спроба виявилась невдалою, оскільки цей законопроект був відкликаний через дев'ять місяців. На сьогодні в Австралії евтаназія дозволена тільки в деяких штатах.

Першість у питанні легалізації евтаназії сьогодні займають Нідерланди. Саме там 2 квітня 2002 р. було прийнято «Закон про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві», яким було легально закріплено можливість здійснення асистованого суїциду та евтаназії. Відповідно до цього закону кожен, хто досяг 16 років, має право самостійно визначити порядок та спосіб завершення свого життя. Що стосується фізичних осіб у віці від 12 до 16 років для здійснення цього акту необхідним є згода батьків чи інших законних представників. Лікар, який здійснює евтаназію, повинен бути впевнений у тому, що прохання хворого є самостійним, багаторазово повторюваним та добре обдуманим, а страждання особи, які вона відчувала, є тривалими та нестерпними. Окрім цього, вимагається проінформувати пацієнта про його стан та перспективи стосовно видужання. Схвалення евтаназії відбувається лише за колегіальним рішенням з урахуванням думок інших лікарів [6, с.20].

Другою державою в світі, яка законодавчо закріпила легалізацію евтаназії, є Бельгія. 23 вересня 2002 р. парламент цієї держави ухвалив закон, за яким евтаназія та допомога в самогубстві стали легальними згідно з умовами, ідентичними до тих, що і в законодавстві Нідерландів. Відповідно до закону, право на евтаназію мали особи, що досягли 18 років. Але 2014 року парламент Бельгії узаконив евтаназію дітей.

В суспільстві постійно точиться боротьба між прихильниками і противниками евтаназії. Кожна сторона займає свою аргументовану позицію. Так, основними аргументами прихильників є:

- відмова від евтаназії може розглядатися як застосування до людини тортур, насильства, жорстокого і такого, що принижує гідність;

- підтримка життя на стадії вмирання, здійснювана за допомогою передових технологій, обходиться дуже дорого, а засобів, котрі витрачаються на підтримку життя у безнадійних ситуаціях, вистачило б на те, щоб лікувати десятки, сотні людей, котрі піддаються лікуванню;

- евтаназія все одно існує поза правовим полем, а спеціальний закон дозволить проконтролювати цей процес;

- евтаназія здійснюється руками медиків і таким чином позбавляє членів сім'ї невиліков-

но-хворої людини від докорів сумління та фінансових витрат;

- безнадійно хвора людина могла б виступити в якості донора органів для пацієнтів, котрим життєво необхідною є трансплантація.

Противники евтаназії висувують свої аргументи:

- евтаназія суперечить медичній етиці;

- родичі осіб, які знаходяться в тяжкому стані, у випадку легалізації евтаназії можуть зловживати своїми правами з метою майнового збагачення;

- формальний дозвіл евтаназії може стати певним психічним «гальмом» для пошуку нових більш ефективних засобів діагностики і лікування важкохворих, а також сприяти недобросовісності в наданні медичної допомоги таким хворим;

- навіть у тому випадку, коли добровільна згода пацієнта є очевидною, необхідно враховувати, що психологічний стан людини, яка знаходиться на грані життя і смерті, є недостатньо вивченим;

- одним з найсерйозніших аргументів проти евтаназії залишається ризик зловживання серед медичного персоналу, а також особливо небезпечна можливість діагностичної лікарської помилки [19].

Стосовно евтаназії можна виділити два питання, від відповіді на які залежить прийняття чи неприйняття в суспільстві цієї процедури. Перше питання – чи має право людина розпоряджатися своїм життям, звертаючись до медичного працівника з проханням про припинення лікування? Друге питання – чи може лікар виконати це прохання, навіть якщо це суперечить його професійним обов'язкам? Однозначної відповіді на ці питання немає. Тож якщо вважати, що такого права у хворого немає, то чи не буде це (заподіяння подальших страждань) розцінюватися як жорстоке та принижуюче людську гідність поводження? Така думка ґрунтувалась на прикладі боротьби за право на евтаназію. Яскравий представником таких борців був Рамон Сампедро Камеан – галісійський моряк та автор двох книг, який був паралізований внаслідок нещасного випадку і тридцять років домагався права на добровільний відхід із життя. Він був першим громадянином Іспанії, який обстоював це право у суді.

23 серпня 1968 року у віці 25 років Рамон невдало стрибнув зі скелі в море та зламав хребет. Внаслідок цієї травми він був повністю паралізований нижче ший, – за його власними слова-

ми, перетворився на голову, що говорить. Лікарі поставили остаточний діагноз: тетраплегія (параліч чотирьох кінцівок), через яку він ніколи не зможе рухатися. За їх прогнозами, йому залишалося трохи більше трьох-чотирьох років життя. Однак Рамон прожив ще майже 30 років, прикутий до ліжка в будинку на фермі недалеко від узбережжя і оточений турботами сім'ї і друзів. Повна нерухомість не послабила його розуму і не позбавила волі та сил. Він багато читав і писав сам, тримаючи ручку в зубах, розмовляв телефоном і навіть працював на комп'ютері за допомогою рота, активно спілкувався з людьми. Але він не вважав таке життя повноцінним. Дорослому, колись сильному чоловікові нестерпно було все життя залишатися безпорадним. І це могло тривати ще багато років, тому що Рамон майже не хворів і в сім'ї у них були довгожителі. Однак через нерухомість він не міг вчинити самогубство. Для цього йому була потрібна стороння допомога, але евтаназія в Іспанії була незаконна і сприяння самогубству каралося ув'язненням на строк від 6 до 10 років. Тому Рамон розпочав боротьбу за право на смерть.

З початку 1990-х Рамон Сампедро вів судові бої з державою. Підтримку йому надавала барселонська асоціація «Право на гідну смерть», яка дуже швидко набрала прихильників у Галісії та привернула до Рамона увагу багатьох людей. Він сам не був активістом руху за евтаназію, а лише відстоював своє право на вибір, право розпоряджатися власним життям.

У квітні 1993 року Рамон звернувся до цивільного суду в Барселоні з проханням не переслідувати по суду тих осіб, які сприятимуть йому в самогубстві, але отримав відмову. 18 липня 1994 року Конституційний суд Іспанії не ухвалив його апеляції на тій підставі, що він мав насамперед звернутися до суду територіальної юрисдикції. 17 травня 1995 року Європейська комісія з прав людини відмовилася прийняти його скаргу, оскільки заявник не вичерпав усі внутрішньодержавні засоби захисту свого права.

12 липня 1995 року Сампедро звернувся з позовом до суду першої інстанції в Ної, просячи дозволити його лікарю виписати йому ліки, які могли б дозволити йому померти гідно, але при цьому не переслідувати лікаря за законом, що забороняє сприяння самогубству. 9 жовтня 1995 року суд відмовив йому, посилаючись на те, що стаття 143 Кримінального кодексу не дозволяє суду дозволити третій стороні сприяти самогубству чи смерті особи.

Рамон подав апеляцію. Рішенням від 19 листопада 1996 року суд провінції Корунья (вищої інстанції) підтримав рішення суду першої інстанції. 16 грудня 1996 року була зареєстрована заява Сампедро до Конституційного суду про порушення його конституційних прав на людську гідність, життя, фізичну та психічну недоторканність, а також справедливий суд. 10 березня 1997 року йому було призначено термін у 20 днів для подання своїх остаточних скарг, після чого йому залишалося лише чекати. Але дата розгляду не призначалася, і Рамон не дочекався рішення суду.

Приблизно за три місяці до смерті друзі перевезли його з ферми до міської квартири в Бойро, оскільки його рідні завжди були категорично проти самогубства. У вибраний день у кімнаті було встановлено камеру, яка знімала все, що відбувається. За допомогою соломинки він випив рідину з отрутою. Цей ціанід по крихті збирали кілька його друзів, і всю підготовку він спланував так, щоб кожна окрема дія його помічників не могла спричинити звинувачення у вбивстві. Що то були за друзі не знала навіть Манейро – найближча подруга Рамона Сампедро. Саме він придумав цей план, а Манейро лише була «його руками». Наступного дня Манейро забрали до поліції, і вона два дні провела в камері, але за відсутністю доказів справу було закрито. Хоча рідні Рамона Сампедро вважали її вбивцею, вони нікого не хотіли переслідувати за законом.

Але на цьому історія судового захисту його прав не закінчилася. Вже після смерті Рамона, 7 квітня 1998 року, його невістка Мануела Санлес, яка доглядала його все життя, повідомила Конституційний суд про те, що, як спадкоємиця заявника, вона має намір продовжувати початий ним розгляд. 11 листопада 1998 року суд припинив справу і відмовив заявниці в праві представляти справу покійного дівера.

Потім Мануела Санлес звернулася до Європейського суду з прав людини в Страсбурзі на тій підставі, що прохання її дівера про надання йому медичної допомоги, щоб покінчити з муками, повністю підпадає під 8 статтю (право на повагу до приватного життя) Конвенції про права людини, тоді як втручання держави у формі заборони, що міститься в кримінальному кодексі, на сприяння самогубству неправомірне. Також вона стверджувала, що було порушено статті про право на життя, свободу та безпеку, про свободу совісті, заборону на тортури та право на чесний судовий розгляд.

Однак рішенням від 26 жовтня 2000 року суд відхилив її скаргу, пославшись на те, що він не

виносить абстрактних рішень щодо помилкового тлумачення або неправильного застосування статей конституції, але захищає особу від фактичного порушення її прав, а також на те, що скарга може виходити лише від самого потерпілого.

Таке ж рішення виніс і Комітет з прав людини ООН 30 березня 2004 року (дата звернення 28 березня 2001 року). І лише через 23 роки після смерті Сампедро в березні 2021 року в Іспанії з'явився закон про евтаназію, а з 25 червня того ж року, коли набрав чинності Органічний закон про регулювання евтаназії, через три місяці після його публікації в «Boletín Oficial del Estado» (BOE; Офіційний державний вісник), після його затвердження Генеральними кортесами 18 березня 2021 року, цей закон набув чинності. Цей закон декриміналізує медичну допомогу при смерті та визначає, кому, коли та з якими вимогами вона може бути надана.

В Україні спроба легалізувати пасивну евтаназію була здійснена при підготовці проекту Цивільного кодексу України у 2003 році. Однак в остаточному варіанті даного законодавчого акту ця пропозиція не знайшла свого відображення. На сьогодні пункт 2 ст. 52 «Основ законодавства про охорону здоров'я України» забороняє пасивну евтаназію, а пункт 3 ст. 52 забороняє й активну евтаназію, де зазначається, що медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань [6, с.22].

Зараз, при обговоренні можливості легалізації евтаназії в Україні, навіть не беручи до уваги морально-етичні та релігійні аспекти евтаназії, що мають вагоме значення, а виходячи з існуючої в нашій країні правової ситуації, варто визнати, що надання евтаназії правомірного, легального характеру призведе до виникнення цілої низки негативних наслідків. Людина, яка страждає невиліковною хворобою, на лікування якої необхідна велика кількість коштів, при мінімальній заробітній платі українського медика і так викликає байдужість зі сторони персоналу лікарні, а за умов схвалення евтаназії подібна практика знайде підтримку у багатьох лікарів, у яких просто не буде бажання опікуватися проблемними пацієнтами. Крім того, легалізація евтаназії може стати зброєю в руках родичів, котрі будуть підштовхувати до відходу з життя з корисливих мотивів, тобто законним способом вбивати людей заради отримання спадщини.

Ще у 50-х роках минулого століття в Одесі академік В. Філатов, обговорюючи цю проблему з молодими лікарями, говорив, що люди «не заслужили» такого права. Людині не можна надавати можливість приймати такі рішення: сьогодні вона це зробить з необхідності, а завтра – тому, що не захоче допомагати або не зможе як слід лікувати [1, с. 22].

Висновки. З кожним роком все більше людей, які підтримують легалізацію евтаназії. Але до цього найближчим часом, швидше за все, справа не дійде. Адже в Україні на громадську думку сильно впливає церква, головний постулат якої – ніхто і ніщо не може дати дозвіл на вбивство безневинної людської істоти.

Можна відзначити і те, що недопустимість евтаназії вважається у нашій країні загальноприйнятою нормою медичної практики. На сьогодні надання евтаназії правомірного характеру може потягнути за собою забагато негативних наслідків.

У будь-якому разі, за умови легалізації хоча б пасивної евтаназії, в українське законодавство необхідно буде внести істотні зміни. Насамперед – необхідно буде ухвалити закон про легалізацію евтаназії, в якому чітко прописати не тільки випадки, в яких дозволена евтаназія, але й усі наслідки, що випливають з неї, в першу чергу для лікарів.

Вочевидь невирішеним буде питання внесення змін до Конституції України, яка проголошує людське життя найвищою соціальною цінністю та до Кримінального кодексу України, який передбачає кримінальну відповідальність за її позбавлення. Цей ребус має вирішити законодавець у разі легалізації евтаназії.

До Цивільного кодексу також необхідно буде внести зміни, а саме усунути імперативну норму щодо заборони на задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя. Швидше цю норму доведеться замінити заборобою задоволення прохання родичів хворого припинити його лікування у разі перебування його у непритомному стані. Також багато змін та доповнень необхідно буде внести до підзаконних нормативних актів, а саме роз'яснити нотаріусам порядок оформлення рішення пацієнта про евтаназію, порядок нотаріального засвідчення лікарського висновку, порядок проведення відеофіксації волевиявлення пацієнта та інше.

Але якщо аналізувати всі аспекти евтаназії, то єдиним вірним висновком буде те, що її легалізація спричинить виникнення ще більшої кількості протиріч та розбіжностей у законодавстві, ніж є на сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анікіна Г.В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні. *Форум права*. 2009. № 3. С. 25-34: URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09agvevu.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Безаров О.Т. Евтаназія в контексті медичної практики (за результатами соціологічного опитування, проведеного в м. Чернівці). *Буковинський медичний вісник*. 2005. № 1. С. 149-154. : URL: <http://tanat.info/eutanazija-v-konteksti-medichnoi-praktiki-24-12-2013.html> (дата звернення: 20.10.2024).
3. Бурячок О., Власюк В. Евтаназія по-іспанському. 26 вересня, 2021. URL: <https://zn.ua/ukr/HEALTH/evtanazija-po-ispanskomu.html> (дата звернення: 20.11.2024).
4. Ворона В.А. Право на евтаназію як складова права людини на життя. *Право України*. 2010. №5. 199-205 с.
5. Грищенко О. Проблема державного забезпечення права людини на застосування евтаназії. *Юридичний журнал «Юстиніан»*. 2005. № 6. URL: <http://www.justinian.com.ua/> (дата звернення: 24.11.2024).
6. Домбровська О. Щодо правових аспектів легалізації евтаназії. *Право України*. 2008. № 10. 19-24 с.
7. Козинець О.Г., Пальона А.В. Поняття евтаназії та проблеми правового регулювання в зарубіжних країнах. *Право і суспільство*. 2022. № 1. 17–22 с.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 30.11.2024).
9. Конституція України: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>. (дата звернення: 12.12.2024).
10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5.04.01 р. № 2341-III : за станом на 13.07.17 р. : URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 10.10.2024).
11. Мірошниченко О.А. Евтаназія та право людини на життя у міжнародному та національному праві. *Форум права*. 2012. № 3. 459–464 с.
12. Німеччина дозволяє евтаназію: що це означає. URL: <https://www.dw.com/uk94/a-52559805#:~:text=> (дата звернення 30.01. 2025).
13. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 21.12.2024).
14. Тимошук О. Наслідки евтаназії, або чи узаконять добровільну смерть в Україні? *Дзеркало тижня*. Україна. № 48. 2013. 20 грудня.
15. Ткач М.Є. Філософське осмислення евтаназії в умовах сучасного суспільства. URL: <http://s-journal.cdu.ua/base/2008/v4/v4pp209-211.pdf>. (дата звернення: 22.01.2025).
16. Харчук В. Право на евтаназію як особисте право людини. *Юридичний журнал*. 2010. №4. 34-37 с.
17. Шклярська О. Евтаназія: «хороша смерть», вбивство, акт милосердя чи право людини? «Ракурс». 2019. 18 січня. URL: <https://racurs.ua/ua/2228-v-ukrayini-zagovoryly-pro-evtanaziu-horosha-smert-vbyvstvo-akt-myloserdya-chy-pravo-ludyny.html> (дата звернення: 20.11.2024).
18. Шолудько Ю. «Капсула самогубця»; як працює, скільки коштує та попередження її творця. : URL: <https://surl.li/qegqul> (дата звернення: 26.01.2025).
19. Шпачук А.О. Евтаназія: правові та етичні аспекти. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. Вип. 3. 159–163 с.

Кубрак О.В. ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті розглядається проблема евтаназії. Цінність людського існування в моральних і правових аспектах висуває різні суспільно-правові проблеми, які так чи інакше стосуються права життя, відносяться до категорії глобальних і загальнолюдських проблем. То що таке евтаназія: природна і безболісна смерть? Це питання має розглядатися не тільки з морально-етичних позицій, а й мати правову оцінку, оскільки зловживання і навіть злочини у випадках з евтаназією не виключені.

В статті проведений порівняльний аналіз правового визначення евтаназії в зарубіжних країнах, наведені деякі приклади боротьби за право гідного уходу з життя як невід'ємного права особистості, хоча саме це право викликає безліч суперечок.

Останнім часом у ЗМІ все частіше стали торкатися проблеми евтаназії. Розмови про неї в суспільстві нікого не залишають байдужими. У зв'язку з цим протягом останніх років було проведено масу прес-конференцій за участю відомих діячів медицини, політики, юристів і, судячи з публікацій у пресі та виступах по телебаченню, ця проблема набула широкого розголосу як серед прихильників, так і її зятих супротивників. Таке масове обговорення «гідної смерті», у тому числі на законодавчому рівні, свідчить про те, що суспільство прийшло до тієї межі, яка вже закликає визначитися йому у цьому питанні.

Остаточної позиції щодо легалізації евтаназії ще не сформовано, тому вона завжди буде питанням із категорії «бути чи не бути». Кожне суспільство, країна та людина завжди стоятимуть перед вибором, який має бути гарантовано закріплений на державному рівні. Виходячи з вищевикладеного, правова оцінка евтаназії, її кваліфікація з погляду національного, особливо цивільного та кримінального законодавства, є дуже актуальною.

Ключові слова: евтаназія, активна евтаназія, пасивна евтаназія, суспільство, асистоване самогубство, право на припинення життя.

Kubrak O.V. RIGHT TO EUTHANASIA: WORLD EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE

The article considers the problem of euthanasia. The value of human existence in moral and legal aspects raises various socio-legal problems that, in one way or another, relate to the right to life, belong to the category of global and universal problems. So what is euthanasia: a natural and painless death? This issue should be considered not only from a moral and ethical standpoint, but also have a legal assessment, since abuse and even crimes in cases of euthanasia are not excluded.

The article provides a comparative analysis of the legal definition of euthanasia in foreign countries, gives some examples of the struggle for the right to a dignified end of life as an inalienable right of the individual, although this right causes a lot of controversy.

Recently, the media have increasingly begun to touch on the problem of euthanasia. Conversations about it in society leave no one indifferent. In this regard, in recent years, a lot of press conferences have been held with the participation of famous figures in medicine, politics, lawyers, and, judging by publications in the press and television appearances, this problem has gained wide publicity both among supporters and its ardent opponents. Such a mass discussion of «dignified death», including at the legislative level, indicates that society has reached the point where it is already calling for a decision on this issue.

The final position on the legalization of euthanasia has not been formed yet, so it will always be a question from the category of «to be or not to be». Every society, country and person will always face a choice that must be guaranteed to be fixed at the state level. Based on the above, the legal assessment of euthanasia, its qualification from the point of view of national, especially civil and criminal legislation, is very relevant.

Key words: euthanasia, active euthanasia, passive euthanasia, society, assisted suicide, right to end life.